

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช*
POLITICAL PARTICIPATION BY THE STUDENT DEMOCRACY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

จินตนา กะตากุล*, พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร และพระอนุรักษ์ อนรรักษ์โต

Jintana Katakul, Phramahaekkawin Piyaweero and PhraAnurak Anurakkhito

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: pedped2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ที่มีตัวแปรอิสระแตกต่างกัน และ 3) เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ประชากรได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จำนวน 174 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 121 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิด และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.26) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (4.05) และด้าน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.90)

* Received February 28, 2023; Revised January 26, 2024; Accepted March 3, 2024

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโศกราช ที่มีเพศต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระดับอายุ อาชีพ ระดับชั้นปีและภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ข้อเสนอแนะควรจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่นักศึกษาให้มากขึ้น เช่น ให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งและเดินขบวนรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมือง, ระบอบประชาธิปไตย, นักศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) study the level of political participation under democracy system of students from Mahamakut Buddhist University (MBU), Srithammasokkaraj Campus, 2) compare the political participation under democracy system of MBU students from Srithammasokkaraj Campus with the different independent variables, and 3) present the recommendations regarding the participation under democracy system of MBU students from Srithammasokkaraj Campus. The population included 174 MBU undergraduate students from the Srithammasokkaraj Campus. The sample size was determined using the formula of Taro Yamane to finally get 121 students as the sample group. The research tools used for data collection were closed-ended and open-ended questions. The data were analyzed using a packaged program.

The results of the study were as follows:

1. Overall, students' political participation in democracy was high (4.07). When considering each aspect, the perception, joining in thinking, and making political decisions had the highest average (4.26), followed by the recognition of political information (4.05). Behavior of political participation had the lowest average (3.90).

2. The comparison of the political participation of MBU students from the Srithammasokkaraj campus under the democracy with the different independent variables revealed that different genders affected no difference with a statistical significance at the .05 level. In contrast, in terms of different ages, occupations, classes, and birthplaces, there was a difference in the statistical significance at .001.

3. Suggestion: More campaign activities should be organized to educate students about politics, such as allowing them to observe polling stations and participate in parades to promote exercising their right to vote.

Keywords: Participation, Politics, Democracy system, Student

บทนำ

ปัจจุบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดซึ่งเห็นได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งมีแต่ประชาชนต่างจังหวัด คนชรา ผู้หญิง และเด็ก ซึ่งไม่ค่อยมีการเคลื่อนไหวจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเหมือนอย่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2535 ประชาชน นิสิตนักศึกษาถูกปราบปราม และเสียชีวิตจำนวนมาก เกิดเป็นวัน “มหาวิปโยค” ต่อมาเหตุการณ์นองเลือดได้ยุติลงโดยผู้นำ ขณะนั้นยอมออกจากตำแหน่งราชการทั้งหมด และเดินทางออกนอกประเทศ และมีเหตุการณ์ ครั้งสำคัญที่ประชาชนได้ให้ความสำคัญได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของพันธมิตรประชาชน เพื่อประชาธิปไตย หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง ปี 2548-2552 และในปี พ.ศ. 2549-2552 คือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และได้มีการเคลื่อนไหวของประชาชนอีกครั้งในกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในปี 2556-2557 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยที่ประชาชนมีการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และใช้อำนาจอธิปไตยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและต่อประเทศชาติรัฐธรรมนูญแห่ง อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับนี้ถือว่ารัฐธรรมนูญที่ปฏิรูปการเมืองให้เป็นการเมือง แบบมีส่วนร่วม โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะในเรื่องที่ สอนองความต้องการ และจำเป็นของท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกที่จะปรับเปลี่ยนการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน

การมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนสนใจในเรื่องปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่าง กรณียของเหตุการณ์ “14 ตุลาคม 2516” ได้กระตุ้นความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนของ นักศึกษาในขณะนั้น นักศึกษามักจะมีอุดมคติ มีความมุ่งหวังต้องการให้ประชาชนมีความตื่นตัว ทางการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยลืมนึกถึงข้อจำกัดทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี เกิดความเฉยเมยทาง การเมือง เมื่อไม่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ก็อาจผิดหวัง ทำให้เกิด ความเบื่อหน่าย นักศึกษาเหล่านั้นกลายเป็นผู้ไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมือง และในปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป นักศึกษา

เหล่านี้นั้นจะหันไปสนใจด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เป็นสังคมบริโภคนิยม และวัตถุนิยมมากขึ้น คือเปลี่ยนบทบาทของตนจากแกนนำของสังคมมาเป็นผู้ตามกระแสสังคม เป็นเหตุให้นักศึกษาสนใจเฉพาะเรื่องของตน และความสนุกสนานพยายามเรียนให้สำเร็จโดยเร็ว เพื่อได้ออกไปประกอบอาชีพที่ทำรายได้มาก ๆ เพื่อจะได้มีชื่อเสียงในสังคม ทำให้บทบาททางด้านการเมืองไม่ได้รับความสนใจจากนักศึกษาในปัจจุบัน

แกนนำทางการเมืองในปัจจุบันมาจากนักวิชาการและกลุ่มแกนนำทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยกว่าครั้งก่อน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งเป็นเป็นเรื่องไม่สำคัญสำหรับคนวัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงานอีกต่อไปแล้ว ถ้าหากว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสำคัญมันก็จะส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยและระบบการปกครองของไทย การมีส่วนร่วมของนักศึกษาทุกสถาบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและการตัดสินใจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อย้อนไปดูสถานการณ์ครั้งก่อนที่มีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวนมากและส่งผลต่อข้อเรียกร้อง จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการนิสิตนักศึกษาไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นหัวหอกในการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้ซึ่งประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นักศึกษายังมีปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาชนให้ความร่วมมือน้อย ยังขาดความรู้ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นทางการเมืองด้วยเหตุผล ถือเอาความคิดของกลุ่มตนเป็นหลัก มักจะไม่ยอมรับฟังความคิดของคนอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนเกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง และเกิดความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความผิชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตย แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 และรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับ การรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เพียงแต่บรรยากาศและแนวทางการปกครองของรัฐบาลทหาร รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง เช่น สิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้ สิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ นอกจากสิทธิโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อที่จะเสนอกฎหมายและนโยบายแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกหลายเรื่อง เช่น รัฐต้องอนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้

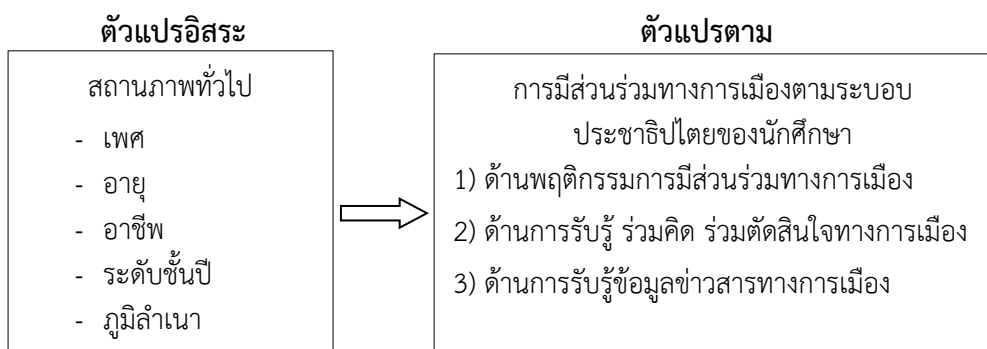

มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลไกส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต เป็นต้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การรับฟังความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชน นิสิตนักศึกษา พ่อค้า เกษตรกร ข้าราชการ ยังมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย ทำให้รูปแบบประชาธิปไตยเสียไปและยังยากที่จะพัฒนาให้เท่าเทียมกับชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ อเมริกา ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยดีที่สุด จึงได้มีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งจะศึกษาด้านบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมโดยเลือกกรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โดยสนใจว่านักศึกษามีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงเพื่อนำมาเป็นแนวในการพัฒนารูปแบบทางการเมืองตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับประเทศเพิ่มมากขึ้น หากนักศึกษาให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ระบบการเมืองของไทยเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ที่มีตัวแปรอิสระแตกต่างกัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรทั้งหมดในระดับปริญญาตรี ซึ่งกำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองกำลังศึกษาในภาคพิเศษ วันเสาร์-อาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จำนวน 174 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ซึ่งกำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองกำลังศึกษาในภาคพิเศษ วันเสาร์-วันอาทิตย์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีคำนวณตามสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) มี จำนวน 121 คน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน .05

เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multi Stage Random Sampling) ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนประชากรจริง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multi Stage Random Sampling) ดังนี้

2.1 ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนประชากรจริงโดยใช้สัดส่วน

2.2 ตารางที่แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ตารางที่ 1 ประชากรและขนาดตัวอย่างในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ระดับปีการศึกษา	ประชากร	ขนาดตัวอย่าง
ปีการศึกษาที่ 1	20	14
ปีการศึกษาที่ 2	54	37
ปีการศึกษาที่ 3	45	32
ปีการศึกษาที่ 4	55	38
รวม	174	121

ใช้การสุ่มตัวอย่างเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

1. แบ่งประชากรเป็นสัดส่วน โดยใช้ระดับชั้นเป็นตัวแบ่งสัดส่วน
2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปีตามสัดส่วน
3. ทำการสุ่มในแต่ละชั้นปีตามจำนวนประชากรที่ได้กำหนดไว้ โดยการสุ่มแบบง่าย

(Simple Random sampling) โดยการจับฉลากจากนักศึกษาที่มาเรียน ได้ครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีการศึกษาที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยใช้แบบสอบถามที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำการสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 121 ชุด โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา มี 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งมีข้อคำถามที่ใช้วัด 5 ระดับ (Rating Scale) 5 ตัวเลือก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดไว้

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2547) โดยออกแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัด ผลการคำนวณค่า IOC เท่ากับ 0.67 จำนวน 3 ข้อ ส่วนข้ออื่นได้ 1.00 ทุกข้อ

3. หลังจากนั้นดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แก้ไขปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือต่อไป

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่กำลังศึกษาในภาคปกติ วันจันทร์-วันศุกร์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbachs alphacoefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้และปรีกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

6. พิมพ์เป็นฉบับจริงเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percent) ใช้สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการจำแนกและแปลความหมายของตัวแปร

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) S.D. ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล

4. ค่า t-Test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. ค่า F-Test หรือ One-way Anova ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Different) โดยมีระดับนัยสำคัญ .05

ผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช พบว่า

1. นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก (4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.26) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (4.05) และด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.90)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ที่มีเพศต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระดับอายุ อาชีพ ระดับชั้นปีและภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช มีดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ควรต้องสนับสนุนสร้างแนวคิดที่ถูกต้องทางการเมือง และควรจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่นักศึกษาและประชาชนที่สนใจให้มากขึ้น ประชาสัมพันธ์หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องแก่นักศึกษา รับสมัครอาสาสมัครนักศึกษาเพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์การเมืองในท้องถิ่น

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช โดยรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.90	0.41	มาก
2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง	4.26	0.46	มาก
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	4.05	0.41	มาก
รวม	4.07	0.35	มาก

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช พบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช เห็นความสำคัญของการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้วยว่าอยู่ในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และทางมหาวิทยาลัยฯ ก็ให้ความสำคัญในทางศึกษาเกี่ยวกับการปกครองทั้งภาครัฐและภาคประชาชน โดยบูรณาการผ่านวิชาการทางศาสนาาร่วมกันไปด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์แก่นักศึกษาในการเรียนรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทย ทำให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงการร่วมกิจกรรมการเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การติดตาม

สถานการณ์ และรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางที่ทันสมัยทำให้นักศึกษาที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแม้แต่ นักศึกษาบางคนที่เป็นผู้ใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว นักศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลักสูตรที่ส่งให้นักศึกษาได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยของตนเอง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ สามัญฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก (สุเทพ สามัญฤทธิ์, 2555) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lester W. & Milbrath ที่ได้เสนอว่า บุคคลมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 14 ระดับ คือ การแสดงความสนใจทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน การติตระดมหรือสติกเกอร์ เพื่อแสดงการสนับสนุน การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง การร่วมประชุม หรือชุมนุมทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง การร่วมประชุมแกนนำพรรค การร่วมระดมทุน การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง การดำรงตำแหน่งทางการเมือง (Lester W. & Milbrath, 1966) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย เนื่องจากนักศึกษาได้ให้ความสำคัญกับสิทธิหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยเหมือนกับประชาชนทั่วไปได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเช่นกันเพราะฉะนั้น ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมากเหมือนกัน

1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนุศร นามคาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งในทุกระดับทั้งระดับชาติและท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งการเลือกประธานนักศึกษาที่เป็นการเมืองระดับมหาวิทยาลัย คือเมื่อมีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยก็จะให้ความสำคัญและใช้สิทธิในการเลือกตั้งเสมอเพราะเห็นประโยชน์ของการรักษาสีทธิของตนเอง และแม้กระทั่งเมื่ออยู่ที่บ้านก็จะช่วยทางชุมชนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน และความรู้ในการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านวิทยุชุมชน และหอกระจายข่าว (ธนุศร นามคาม, 2554)

2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า

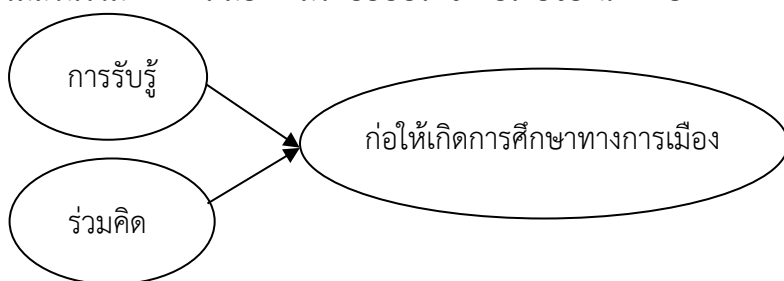

นักศึกษาส่วนใหญ่ คิดเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นสถาบันของสงฆ์ที่ให้บริการการศึกษาทางรัฐศาสตร์การปกครองตามแบบพระพุทธศาสนา ซึ่งนักศึกษาเป็นคนรุ่นใหม่ที่กำลังก้าววิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน แสดงความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคลอื่น เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกนักการเมืองที่เป็นคนดี มีความสามารถในการบริหารประเทศหรือชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม คมชยหยก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของทหารที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ทหารกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ มีความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความเข้าใจด้านรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ด้านอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก (นิคม คมชยหยก, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา สุทธิจารี ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่หลากหลายรูปแบบและมีวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมืองและบริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูดอภิปราย เขียน ในระบอบประชาธิปไตย (จันทนา สุทธิจารี, 2544)

3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่า นักศึกษา มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า สิ่งหนึ่งที่เป็นที่ต้องการของนักศึกษาส่วนใหญ่ก็คือการที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ได้สนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาอย่างเต็มที่และมีช่องทางให้นักศึกษาได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อสาธารณะมากขึ้น ด้วยว่ามหาวิทยาลัยของสงฆ์ยังต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงานหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องทางการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติ ดังนั้นการที่มหาวิทยาลัยสนับสนุน ให้บริการการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ชุมชน จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากขึ้นเป็นที่พึงพอใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้อธิบายว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจทางการเมือง วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ (มาตรา 76) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งจัดทำบริการสาธารณะ (มาตรา 78)

สรุป

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราชซึ่งประชากรคือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการปกครองศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาที่เรียนทางรัฐศาสตร์และเป็นเรื่องที่นักศึกษาให้ความสนใจสามารถเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีตามรัฐธรรมนูญและการใช้สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความสำคัญอย่างมากส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเสียงส่วนมากทำให้ได้ผู้นำที่ดี ดังนั้นนักศึกษาได้ตระหนักในการใช้สิทธิการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยทำให้ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรช่วยเหลือดูแลการเลือกตั้งหรือร่วมจัดสถานที่ในการเลือกตั้ง สนับสนุนให้นักศึกษาร่วมติดแผ่นป้ายโฆษณาติดสติ๊กเกอร์หรือร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้นักศึกษารับทราบ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้พูดคุยเรื่องการเมืองผ่านเวทีสาธารณะ ควรปรับทัศนคติของนักศึกษาเรื่องการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองที่ถูกต้อง
2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมประชุมอบรม อภิปรายกิจกรรมทางการเมือง ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัย ควรสนับสนุนให้เกิดเวทีการเมืองสาธารณะผ่านกิจกรรมของนักศึกษาระหว่างสถาบันมากขึ้น
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรสนับสนุนให้นักศึกษามีช่องทางในการรับรู้ทางสื่อ

สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสติดตามข่าวสารทางการเมืองไทยโดยให้อยู่ในวิชาเรียน ควรสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนรู้รูปแบบของการรับรู้ข่าวสารแบบใหม่ทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการแก่รัฐบาลของนักศึกษา
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกลุ่มหรือร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน/ท้องถิ่นของนักศึกษา
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการร่วมฟังการปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา สุทธิจาริ. (2544). การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- ธนูศร นามคม. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นิคม คมชยหยก. (2553). ความเข้าใจของทหารที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษา เฉพาะกรณีกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2547). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สุเทพ สามัญฤทธิ์. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Lester W. & Milbrath. (1966). Political Participation: How and Why do People Get Involved in Politics. Chicago: Rand McNally.